

วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาหมู่บ้านน้ำบ่อ จังหวัดนครศรีธรรมราช

Sufficiency Economy as a Way of Life: A Case Study of Nam Bor Village, Nakhon Si Thammarat Province

ภัทรพงษ์ เกริกสกุล¹, Mark W. Neal² และ ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร^{3,*}

Patarapong Kroeksakul¹, Mark W. Neal²

and Thongphon Promsaka Na Sakolnakorn^{3,*}

ABSTARCT

This study aimed to demonstrate how a community in Nakhon Si Thammarat Province has been successfully using the sufficiency economy concept to develop its community. The study employed two techniques of qualitative data collection, which were in-depth interviews and fieldwork surveys. From the findings, we found that more than 60 percent of the participating households used the sufficiency economy concept to maintain their livelihood including activities such as planting vegetables for both domestic consumption and sale, domesticating animals, saving money with a cooperative society, protecting their environment, and living their lives by moral principles and human ethics.

Keywords: sufficiency economy, community development, way of life

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอชุมชน

ที่ประสบความสำเร็จในการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อการพัฒนาชุมชน โดยการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ สัมภาษณ์แบบเจาะ

¹ สถานวิจัยการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศพื้นที่ภาคใต้แบบบูรณาการ คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา 90110

Research Center for Ecotourism Integrated Management in Southern Thailand, Faculty of Environment Management, Prince of Songkla University, Songkhla 90110, Thailand.

² Faculty of Business & Computing, Eastern Institute of Technology, 501 Gloucester Street, Taradale, Napier, Hawke's Bay, New Zealand.

³ สถานวิจัยเพื่อศึกษาการพัฒนาเอเชียแปซิฟิก คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ สงขลา 90110

Research Center for Asia Pacific Development Studies, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Songkhla 90110, Thailand

* Corresponding author, e-mail: thongphon.p@psu.ac.th

ลึก (in-depth interview) และการสำรวจภาคสนาม (fieldwork survey) โดยจากการศึกษาพบว่ามีสมาชิกในชุมชนมากกว่า ร้อยละ 60 ที่นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ อาทิ การปลูกผักเพื่อบริโภค และขาย การเลี้ยงสัตว์ การออมทรัพย์กับสหกรณ์ ออมทรัพย์ การรักษาสัตว์ และการใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ: เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาชุมชน วิถีชีวิต

บทนำ

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนหน้าที่จะเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 (นิธิ, 2544, หน้า 3) โดยในปี พ.ศ. 2537 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่แก่ประชาชนชาวไทยครั้งแรก เนื่องในโอกาสเฉลิมพระชนมพรรษาในพระบรมราโชวาทดังกล่าวได้แสดงให้เห็นพสกนิกรได้เข้าใจแนวทางในการแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรรายย่อยของประเทศ โดยพระราชทานแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ที่มีการจำแนกขั้นตอนในการพัฒนาออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่หนึ่ง เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก เหลือจึงขายส่วนขั้นที่สอง คือการรวมกลุ่มเพื่อแปรรูปผลผลิตให้เกิดมูลค่าเพิ่มและสามารถอยู่ในตลาดได้นาน เป็นการเพิ่มอำนาจในการต่อรองให้เกษตรกรรายย่อยพร้อมกันไปด้วย และขั้นที่สาม อาจจะร่วมมือกับทุนขนาดใหญ่เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันกับธุรกิจเอกชนและธุรกิจระหว่างประเทศ เมื่อกลุ่มเกษตรกรมีความเข้มแข็งเพียงพอแล้ว (อภิชัย, สรวิชัย และพิเชษฐ์, 2546)

หลังจากนั้น แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มเป็นที่รู้จักของพสกนิกรชาวไทยทั่วประเทศเนื่องในวโรกาส

วันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีราชกระแสรับสั่งเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” โดยมีสาระสำคัญตอนหนึ่งว่า “ความจริงเคยพูดเสมอในที่ประชุมอย่างนี้ว่าการจะเป็นเช่นนั้น ไม่สำคัญ สำคัญที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินนั้นหมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง” (รงค์, 2553, หน้า 24-25) โดยเนื้อหาสามารถสรุปได้ว่า “ความพอเพียงนี้ก็แปลว่า ความพอประมาณและความมีเหตุผล” โดยเป็นพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ ที่เข้าเฝ้าถวายชัยมงคลเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541 (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา, 2552: 29)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้รับการเชิดชูสูงสุด จากองค์การสหประชาชาติ (UN) โดยนาย Kofi A. Annan ในฐานะเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ (ในปี พ.ศ. 2549) ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล The Human Development Lifetime Achievement Award แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2549 และได้มีปาฐกถาถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญาที่สามารถเริ่มได้จากการสร้างภูมิคุ้มกันในตนเอง สู้หมุ่บ้าน และสู้เศรษฐกิจในวงกว้างขึ้นในที่สุด เป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศ โดยที่องค์การสหประชาชาติได้สนับสนุนให้ประเทศต่างๆ ที่เป็นสมาชิก 166 ประเทศยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจ

พอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนทางสายกลาง และความไม่ประมาท โดยคำนึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549, หน้า 13) ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี โดยความหมายของ เศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

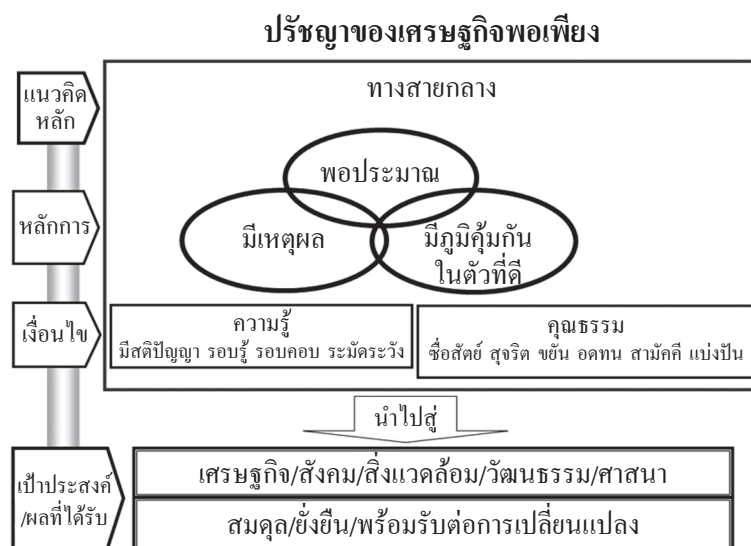
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

โดยมี **เงื่อนไข** ของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้

1. **เงื่อนไขความรู้** ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

2. **เงื่อนไขคุณธรรม** ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักใน คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ดังแสดงในรูปดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 8

ซึ่งเศรษฐกิจพอเพียงในปัจจุบันเป็นทางเลือกของคนและกลุ่มคนจำนวนหนึ่งในการดำเนินชีวิต และดำเนินกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อปรับตัวให้สามารถอยู่รอดในสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันได้อย่างมีความสุข ตามอัตภาพ นอกจากนั้น ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ได้กับคนทุกวัยและทุกศาสนาได้ เนื่องจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น หลักปรัชญาที่เป็นจริง และเป็นกรอบในการดำรงชีพที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับคนทุกเพศทุกวัย ซึ่งแนวคิด หลักการ วิธีการ และขั้นตอนของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับความสนใจจากบุคคลในทุกวงการ และทุกระดับ ซึ่งมีกรณีศึกษาของผู้ที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิตและการดำเนินกิจกรรมด้านเศรษฐกิจด้วยเศรษฐกิจพอเพียงที่น่าสนใจยิ่ง ซึ่งพสกนิกรชาวไทยควรให้ความสนใจเป็นพิเศษ เพื่อที่จะนำหลักการ แนวคิด วิธีการขั้นตอนการดำเนินงาน และข้อคิดจากกรณีศึกษาไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสังคมทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ด้วยการวางรากฐานของชีวิตให้มั่นคง ทั้งในด้านความคิด แนวทางปฏิบัติ และการดำรงชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมก่อนเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องรู้จักคำว่า “พอ” ในการดำรงชีวิตประจำวัน มีความเอื้ออาทรช่วยเหลือเกื้อกูลต่อบุคคล รอบด้าน รู้จักใช้ความอดทน และการรอคอยเป็นที่ตั้ง เพื่อให้การทำงานกับคนในชุมชนและในสังคมประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายอย่างราบรื่นแล้วจึงขยายผลออกไปสู่คนในครอบครัว เพื่อนบ้านในชุมชนและในสังคมเพื่อรวมกลุ่มประชาชนให้มีความเข้มแข็ง เพื่อก่อให้เกิดพลังต่อรอง และการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายองค์กรประชาชนได้ต่อไป

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาของ ทรงชัย (2541) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับทัศนะของเกษตรกรตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่าเกษตรกรยังมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติค่อนข้างน้อย ด้วยเพราะว่ายังไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรซึ่งสอดคล้องกับ

อรสุตา (2543) ยังได้อธิบายไว้อีกว่า การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชุมชน ยังมีอุปสรรคนานัปการ ที่ทำให้ชุมชนมีอาจนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไปประยุกต์ใช้จนสำเร็จได้ ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากการที่ภาครัฐยังไม่มี การสนับสนุนอย่างเต็มที่ นอกจากนั้น บุญรอง (2546) ยังได้นำเสนอผลการศึกษาศูนย์พัฒนาโครงการเศรษฐกิจพอเพียงแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งพบว่า หน่วยงานภาครัฐที่เป็นหน่วยงานในการให้ความรู้และฝึกอบรมเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชนกับมีปัญหาเรื่องขาดเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับฝึกอบรม

จากที่กล่าวมานั้น จะพบว่าแม้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะเป็นที่รู้จักกันโดยแพร่หลาย แต่ก็ยังมีอุปสรรคมากมายที่ทำให้ประชาชนชาวไทยจำนวนหนึ่งไม่สามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีประชาชนหรือชุมชนจำนวนไม่น้อยในสังคมไทยที่สามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้จนประสบผลสำเร็จ ซึ่งในบทความฉบับนี้ มุ่งนำเสนอชุมชนตัวอย่างที่สามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้จนประสบผลสำเร็จ โดยผู้เขียนหวังว่าบทความนี้จะสามารถเป็นแนวทางสำหรับชุมชนหรือสังคมได้เรียนรู้ และนำไปประยุกต์ใช้สำหรับชุมชนอื่นๆต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของคนในชุมชนบ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative

method) ด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) กลุ่มประชากรในพื้นที่ศึกษาประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้พักอาศัยในชุมชน และนักวิชาการอิสระในพื้นที่ โดยใช้กรอบแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการสัมภาษณ์หลัก นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจภาคสนาม (field survey) ด้วยการเดินสำรวจเพื่อศึกษาวิธีการดำเนินชีวิต โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน โดยผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษาคือหมู่บ้านน้ำบ่อ หมู่ที่ 3 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นหมู่บ้านตัวอย่างด้านเศรษฐกิจพอเพียง ของ จังหวัดนครศรีธรรมราช

สภาพทั่วไปของพื้นที่ศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการในหมู่บ้านน้ำบ่อ หมู่ที่ 3 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจัดเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย และชุมชนดังกล่าว มีจำนวนบ้านเรือน 280 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ สาธารณูปโภค พื้นฐานมีน้ำประปาหมู่บ้านถนนคอนกรีตรอบหมู่บ้าน มีโรงเรียน และวัดประจำหมู่บ้าน ลักษณะการจัดตั้ง บ้านเรือนเป็นไปในรูปแบบการกระจายตัวตามที่ทำกินภายในหมู่บ้าน (distribution settlement) โดยพื้นที่หมู่บ้านเป็นที่ราบ มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 7 เมตร โดยประมาณอาชีพของคนในชุมชนส่วนใหญ่ทำการ รับจ้าง (ส่วนใหญ่รับจ้างในภาคการเกษตร) และการเกษตรซึ่งส่วนใหญ่เป็นสวนยางพารา จากการสนทนากับผู้นำชุมชนพบว่าประชากรส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 60) มีการดำเนินงานตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ประชาชนในพื้นที่ศึกษา

มีการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นจำนวนมาก โดยมีจำนวนมากกว่า 160 ครัวเรือนที่ได้้นำแนวทางพระราชดำริมาประยุกต์ใช้ด้วยการรู้จักคำว่า “พอ” ใน 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 พอมีพอกิน เป็นการผลิตเพื่อตนเอง เพื่อครอบครัวเป็นอันดับแรก โดยชาวบ้านในหมู่บ้านน้ำบ่อ มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน ทำให้ทราบรายรับ และรายจ่ายภายในครอบครัวมีการปลูกผักสวนครัวไว้รอบบ้าน มีการเลี้ยงกบ เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลาในบ่อเล็กๆ ทำให้ไม่ต้องมีรายจ่ายในการหาซื้ออาหารในชีวิตประจำวัน นอกจากนั้น ยังนำผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคในครัวเรือน ไปรวมกันในหมู่บ้านและส่งไปขายยังตลาดในพื้นที่เพื่อทำให้มีรายได้เสริมอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับข้อความที่ เสรี (2547, หน้า 119–120) อธิบายไว้ว่า กินทุกอย่างที่ปลูก และปลูกทุกอย่างที่กิน นอกจากนั้น จะต้องพึงเงินให้น้อยที่สุด เพราะเป็นสิ่งหายาก โดยเริ่มจากการทำบัญชีรายรับ รายจ่ายของครัวเรือน ซึ่งจะช่วยให้รู้ว่าอะไรเป็นรายจ่ายที่ฟุ่มเฟือย อะไรเป็นสิ่งที่เกินความพอดี อะไรเป็นสิ่งที่เกินความต้องการ อะไรเป็นสิ่งที่สามารถลดลงได้ และอะไรเป็นสิ่งที่สามารถผลิตเองได้ ซึ่งก็คือ การพึ่งตนเองได้ โดยค่อย ๆ พิจารณาทำทีละอย่าง ลดรายจ่ายลง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เช่น ปลูกผักสวนครัวไว้กินในบ้าน เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ไว้กินไข่ หรือผลิตน้ำยาล้างจาน ชักผ้า และทำสบู่ไว้ใช้เอง เป็นต้น รวมไปถึงการใช้ปุ๋ยชีวภาพที่ทำจากวัสดุเหลือใช้ในบ้านแทนการซื้อปุ๋ยวิทยาศาสตร์ ซึ่งตามแนวทางนี้ ประชาชนสามารถกำหนดแผนชีวิตด้วยตนเอง ซึ่งหลักการและแนวทางดังกล่าวใช้ได้กับบุคคลทุกกลุ่มอาชีพ แต่หากเป็นเกษตรกร ซึ่งมีพื้นที่การเกษตรอยู่แล้ว ก็ควรบริหารจัดการพื้นที่ตามแนวทฤษฎีใหม่เป็นหลัก โดยปลูกข้าวในจำนวนที่เพียงพอต่อการบริโภคของทุกคนในครอบครัว กำหนดพื้นที่ให้เหมาะสมกับแหล่งน้ำ วางแผนการปลูกพืชหมุนเวียน ปลูกผลไม้ไว้ตามแนวรั้ว ปลูกไม้ยืนต้นไว้สร้างบ้าน ทำเครื่องใช้ในครัวเรือน เศษกิ่งไม้ที่เหลือใช้นำมาเผาลานสำหรับหุง

ดื่ม การปลูกพืชสมุนไพรไว้ทำยารักษาโรคและเป็นอาหาร ตลอดจนสามารถแจกจ่าย แบ่งปันให้กับเพื่อนบ้าน รวมถึงจำหน่ายเพื่อหารายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัวอีกด้วย

ขั้นที่ 2 อยู่ดีกินดี เป็นขั้นของการรวมกลุ่มสมาชิกในชุมชนและในสังคมใกล้เคียง เช่น กลุ่มสตรีกลุ่มแม่บ้านเข้าด้วยกันเพื่อก่อให้เกิดพลังในการทำงานและนำไปสู่การรวมตัวกันเพื่อก่อให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการเพื่อมุ่งไปสู่เศรษฐกิจชุมชน ด้วยการรวบรวมข้อมูลด้านการตลาด การแปรรูปวัตถุดิบของชุมชนให้เป็นสินค้าและบริการ เพื่อหารายได้เพิ่มขึ้น เช่น ผลผลิตการนำสิ่งถักทอมาแปรรูปด้วยการออกแบบให้มีมูลค่าเพิ่ม การทำปุ๋ยชีวภาพ และปุ๋ยหมักเพื่อจำหน่าย เป็นต้น ซึ่งจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง การสร้างเครือข่ายของการพัฒนาและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาชาวบ้านและชุมชนให้แข็งแกร่งขึ้น ซึ่งชาวชุมชนหมู่บ้านน้ำบ่อ มีการรวมกลุ่มกันในข้างต้นอย่างเข้มแข็ง เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองสินค้าทางการเกษตรกับพ่อค้าคนกลาง

ขั้นที่ 3 มั่งมี ศรีสุข เป็นขั้นการดำเนินธุรกิจชุมชน โดยเกิดจากพลังสร้างสรรค์จากเครือข่ายธุรกิจชุมชนหรือสหกรณ์ที่มีกิจกรรมคล้ายคลึงกัน มาร่วมมือกันทำกิจกรรมผลิต และการจำหน่ายเพื่อก่อให้เกิดอำนาจในการต่อรองในทุก ๆ เรื่องกับพ่อค้าคนกลางหรือธุรกิจที่มีขนาดใหญ่กว่า โดยที่ประชาชนในชุมชนและในสังคมต้องเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตเอง เช่น เป็นเจ้าของโรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ โรงสีกลาง หรือร่วมทุนกันเพื่อดำเนินกิจการตลาดกลางสินค้าทางการเกษตร เป็นต้น เพื่อให้สามารถกำหนดราคาสินค้าและบริการได้เอง ซึ่งก่อให้เกิดความมั่งมีศรีสุขขึ้นได้ โดยจากการศึกษาพบว่าชุมชนนี้ ได้ร่วมกันสร้างธุรกิจชุมชนขึ้นมา เช่น มีการกระตุ้นให้ชาวบ้านเลี้ยงกบไว้ในบ้านเพื่อเป็นอาชีพเสริม แล้วนำมารวมกันเพื่อดำเนินการส่งขายสู่ตลาดในพื้นที่นอกจากนั้น ยังมีการร่วมมือกันเป็นเครือข่ายเพื่อขายสินค้า

ทางการเกษตรอื่นๆ เช่น พืชผักสวนครัวออกสู่ตลาดในท้องถิ่นด้วยเช่นกัน

โดยประชาชนในหมู่บ้านน้ำบ่อ ได้นำหลักการ 3 หลักการของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันดังต่อไปนี้

ความพอประมาณ

หากพิจารณากรอบความพอประมาณของประชาชนภายใต้หมู่บ้านโดยใช้ฐานความหมาย ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ จากการตีความโดยในประโยคดังกล่าวพบว่าประเด็นที่สำคัญนั้นคือ การไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น สำหรับการศึกษาข้อใช้การผลิตอาหารเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนของประชาชนภายในหมู่บ้านเนื่องจากหมู่บ้านน้ำบ่อนี้มีอาชีพที่หลากหลาย เช่น สวนยางพารา ช่างซ่อมรถ รับจ้างกรีดยาง รับจ้างจัดงานเลี้ยงและอื่นๆ ซึ่งภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านนั้นไม่มีพื้นที่นา การพึ่งพาข้าวจึงจำเป็นต้องซื้อจากภายนอกเข้ามาโดยเฉลี่ย 1 ครอบครัว (สมาชิก 5 คน) บริโภคข้าวประมาณ 2 ถัง (ถังละ 12 กิโลกรัม) ต่อเดือน และราคาข้าวประมาณ 20 บาทต่อกิโลกรัม นั้นหมายถึงว่าเกษตรกรจะเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อข้าว ประมาณ 5,760 บาทต่อปี ค่าใช้จ่ายดังกล่าวเป็นรายจ่ายที่ค่อนข้างมาก เพราะโดยส่วนมากแล้วเกษตรกรมีรายได้ไม่มากนัก ซึ่งได้มาจากการประกอบอาชีพต่างๆ ภายในชุมชนของตนเอง ส่วนการบริโภคพืชผักเกษตรภายในหมู่บ้านมากกว่าร้อยละ 70 บ้านเรือนภายในหมู่บ้านปลูกผักบุ้ง (ชื่อสามัญ: Longlived Cabbag และ ชื่อวิทยาศาสตร์: Brassica hybrid cv. Pule) ซึ่งเป็นพืชที่เก่าแก่มานานแล้วทางภาคใต้ของประเทศไทยตั้งแต่ครั้งสมัยต้นรัตนโกสินทร์ และผักพื้นบ้านต่างๆ ภายในบริเวณพื้นที่อยู่อาศัยของตนเองมากกว่าบ้านละ 30 สายพันธุ์พืช รวมถึงการเลี้ยงสัตว์ซึ่งเป็นแหล่งอาหารโปรตีน ได้แก่ ปลาตุ๋นในบ่อคอนกรีต กบสวนข่า ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ จากการสนทนากับผู้รู้ในหมู่บ้านได้

ให้ข้อมูลว่า การเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์เหล่านี้สามารถทำให้เกษตรกรลดค่าใช้จ่ายเรื่องอาหารของแต่ละครอบครัวได้มากกว่า 8,000 บาทต่อปี นอกจากนี้ยังสามารถนำรายได้เข้ามาสู่ครอบครัวได้มากกว่า 5,000 บาทต่อปี และยังไม่รวมกับการนำผลผลิตไปช่วยเหลืองานบุญประเพณีต่างๆ ภายในชุมชนของตนเองอีก

การมีเหตุผล

สำหรับกรอบการพิจารณาเรื่องการมีเหตุผลนั้น อภิปรายจากการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2550) หากพิจารณาถึงเหตุผลที่ประชาชนส่วนใหญ่ภายในหมู่บ้านดำเนินการผลิตพืชอาหาร และเลี้ยงสัตว์ที่สามารถนำมาบริโภคภายในครอบครัวนั้น สาเหตุคือเกษตรกรพิจารณาถึงเรื่องค่าใช้จ่ายในการบริโภคอาหาร จากข้อมูลข้างต้นนั้นพบว่าเกษตรกรสามารถประหยัดรายจ่ายด้านอาหารได้มากกว่า 8,000 บาท และรายได้เข้าสู่ครอบครัวมากกว่า 5,000 บาท นั้นหมายถึงว่าเกษตรกรภายในชุมชนสามารถสร้างรายได้จากผลผลิตภายในบ้านเรือนของตนเองได้มากกว่า 13,000 บาท แต่เหตุผลดังกล่าวนี้เป็นเพียงมิติด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่หากพิจารณาเหตุผลอีกประการหนึ่งที่พบจากการสนทนากับเกษตรกรพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับด้านสุขภาพของตนเองมากกว่ารายได้ และการประหยัดเรื่องของอาหารที่บริโภคภายในครัวเรือนเพราะชาวบ้านกล่าวว่า ผลผลิตที่ตนเองดำเนินการผลิตเองปลอดภัยจากสารเคมี ดังคำกล่าวว่า “ปลูกกินเองต้องทำให้ดี สะอาด และปลอดภัย” ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ภัทรพงษ์ (2552) ที่อธิบายว่า เหตุผลที่เกษตรกรดำเนินการผลิตอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมีเนื่องจากเกษตรกรเชื่อมั่นในระบบการผลิตของตนเองว่าปลอดภัยจากสารพิษ และสะอาดในการบริโภคกว่าการซื้อมาจากตลาด และ

นอกจากนี้ชาวบ้านที่ดำเนินการผลิตดังกล่าวนี้ยังมีเหตุผลว่า การผลิตภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ทำให้ส่วนของตนเองมีความสวยงาม และทำให้ชาวบ้านมีความเพลิดเพลินในการดูแลผลผลิตของตนเอง หลังจากกลับมาจากการทำงานประจำของตนเอง

การมีภูมิคุ้มกัน

หากพิจารณาถึงความหมายของการมีภูมิคุ้มกัน คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต เช่น ชาวบ้านจะมีการทำเกษตรแบบผสมผสานด้วยการปลูกพืชหลายชนิดเพื่อการบริโภค โดยหลีกเลี่ยงการปลูกพืชเชิงเดี่ยวหรือเลี้ยงสัตว์เพียงอย่างเดียว เพื่อเป็นการป้องกันการขาดแคลนอาหาร การออมเงินก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านมีเงินสำรองไว้ใช้ในคราวจำเป็น ซึ่งหากวิเคราะห์ถึงการสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อพร้อมรับผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ชาวบ้านมีการดำเนินกิจกรรมด้านต่าง ๆ ดังนี้

อาหาร จากการศึกษาพบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ (มากกว่าร้อยละ 60) ในหมู่บ้านสามารถผลิตวัตถุดิบอันได้แก่ ผัก เช่น บวบ ผักคะน้า ผักหวาน พริก ถั่วฝักยาว เห็ดขอนขาว เห็ดป่าอ้อและอื่นๆ นอกจากนี้ยังผลิตแหล่งอาหารโปรตีนที่สำคัญ ได้แก่ ไก่พื้นเมือง ปลาตุ๋น ไข่จากการเลี้ยงไก่ไข่แบบปล่อยอิสระ กับ ส่วนเนื้อหมู และเนื้อวัวเกษตรกรซื้อจากตลาด ซึ่งการวางแผนการผลิตของเกษตรกรได้ดำเนินการปลูกหมุนเวียนตลอดปี เช่น การปลูกผักหวานกลางคันไม้ใหญ่

สุขภาพ เกษตรกรภายในชุมชนใช้การผลิตพืชผลทางการเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ โดยเกษตรกรกล่าวว่า “ผลิตเอง กินเองต้องทำให้สะอาด และปลอดภัย” จากการตีความหมายดังกล่าวนี้พบว่า การผลิตของชาวบ้านเป็นการเน้นการผลิตเพื่อบริโภคภายในครัวเรือนเป็นหลัก ระบบการผลิตดัง

กล่าวต้องมีความสะอาดในการผลิต รวมถึงความปลอดภัยต่อผลผลิตที่ชาวบ้านเหล่านั้นทำการเพาะปลูกและเลี้ยงดู

ความเพิดเพลิน ชาวบ้านใช้เวลาหลังเลิกงาน ดำเนินงานเพาะปลูกดูแลผลผลิตของตนเอง จากคำกล่าวที่ว่า “ทำไปก็สนุกไป เห็นต้นไม้โต ผักโต เก็บมาก็มีความสุข” ทั้งนี้ความเพิดเพลินในการผลิตนั้นไม่สามารถอธิบายให้เห็นเป็นรูปธรรมได้ แต่สามารถอธิบายได้จากปรากฏการณ์ของผลผลิตที่เกิดขึ้นของชาวบ้าน คือชาวบ้านจะมีการไปเดินชมผลผลิตของเพื่อนบ้านและพยายามประยุกต์เพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆเสมอ ตัวอย่างเช่น การเลี้ยงหนอนด้วงมะพร้าว (Saga worm) อดีตมีการเลี้ยงโดยการใช้ท่อนมะพร้าวแล้วหาแม่พันธุ์ตัวด้วงมาใส่ ปัจจุบันชาวบ้านใช้ขุยมะพร้าวและทางมะพร้าวและดินมะพร้าวสับมาใส่ถึงและปล่อยแม่พันธุ์ด้วงลงไป ทำให้ได้ผลผลิตหนอนด้วงมะพร้าวเพิ่มขึ้นรวมถึงสะดวกต่อการเก็บผลผลิตด้วย ซึ่งการคิดประยุกต์ต่อยอดจากความรู้เก่าของเกษตรกรที่มีอยู่ทำให้เกษตรกรมีความเพิดเพลินด้วย

การออม การออมเงินของเกษตรกรภายในหมู่บ้านนี้พัฒนาการเป็นรูปธรรมในการจัดการออมเป็น 2 กลุ่มการออมเงินหลักคือ ธนาการหมู่บ้านซึ่งดำเนินการออมเป็นรายบุคคลคือ สมาชิกออกเดือนละ 200 บาท/เดือน ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียนมากกว่า 3 ล้านบาท และอีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ซึ่ง ปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียนในระบบมากกว่า 2 แสนบาท ซึ่งทั้งนี้กองทุนทั้งสองได้จัดระบบสวัสดิการให้กับสมาชิกนอกจากการกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำแล้ว ยังมีการให้กู้ยืมยามฉุกเฉินอีกด้วย นอกจากนี้โดยนัยของการออมนี้ภายในชุมชนได้ดำเนินการออมทรัพยากรธรรมชาติ คือการปลูกต้นไม้พื้นเมืองเพิ่มเติมในที่ดินที่ว่างภายในชุมชน และบ้านเรือนของตนเอง อาทิ ต้นตะเคียน และยางนา และการใช้น้ำหมักและปุ๋ยชีวภาพบำรุงรักษาดิน ไม่ใช้สารเคมีในการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร

การดำรงศิลปวัฒนธรรม ชาวบ้านในชุมชนแห่งนี้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาแสดงได้ด้วยการช่วยเหลืองานบุญประเพณีในท้องถิ่นชาวบ้านจะไปร่วมตัวกันที่วัดและช่วยกันจัดงาน และนอกจากนี้คนในชุมชนยังเชื่อและศรัทธาในประวัติศาสตร์ชุมชนของตนเองดังปรากฏในหลักฐานที่เป็นรูปธรรมคือเอกสารรายงาน จากพระราชเสาวนีย์สู่พระบรมราชทูตเจดีย์ศรีธรรมาสโกราช(คณะกรรมการการสร้างพระบรมราชทูตเจดีย์ศรีธรรมาสโกราช, 2552) ซึ่งเป็นความภูมิใจในการจัดทำของชาวบ้าน ในทางหนึ่งอาจพิจารณาได้จากสถิติการเกิดอาชญากรรมในชุมชนซึ่งไม่ปรากฏมาเป็นเวลานานกว่า 5 ปี

จากทั้งสามองค์ประกอบดังกล่าวผู้ สองเงื่อนไขในด้านความรู้และคุณธรรมนั้นอาจสามารถแยกออกเป็นประเภทต่างๆได้ดังนี้

ด้านความรู้

1. การจัดการปลูกพืชต่างระดับ ดังแสดงได้จากการปลูกไม้ต่างระดับได้แก่ ไม้ชั้นบนคือ ต้นไม้ใหญ่ เช่น การปลูกต้นยางนา ต้นตะเคียนทอง ต้นสน เป็นต้น ไม้ชั้นรองคือ ผักและผลไม้พื้นบ้านที่ยืนต้น เช่น ต้นมะขม มะม่วง ไม้ไผ่ (กินหน่อ) มะละกอมะขาม มะยม ต้นนึ่ง ชะมวง ตะลิงปลิง เป็นต้น และไม้พื้นล่าง เช่น ผักกระูดที่ต้องการความชื้นสูงข่าตะไคร้ขมิ้น ใบบวบก เป็นต้น

2. การพัฒนานวัตกรรม เช่น การคิดวิธีเลี้ยงหนอนด้วงมะพร้าวในถัง การทำเห็ดฟางโดยใช้ใบไม้แห้งในสวน การทำสวนเห็ดผสมผสาน รวมถึงการรวบรวมสายพันธุ์พืชท้องถิ่นโดยการทำซุ้ม หรือการสร้างท่อให้อาหารกบ เป็นต้น

3. การจัดการพื้นที่ การจัดการพื้นที่ของชาวบ้านแบ่งเป็นสัดส่วนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตพืชกินใบ กินดอก เช่น ต้นแค ซึ่งเป็นพืชที่ต้องปลูกในดิน และการจัดพื้นที่สวนดูแลเป็นพืชผัก เช่น การปลูกปูเล่ในกระถาง ปลูกผักชีฝรั่งในท่อคอนกรีต แทรกด้วยต้นโหระพาและกะเพรา เป็นต้น

4. การจัดการเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านมีการจัดหา

พื้นที่เหมาะสมและใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดในการเลี้ยงสัตว์ เช่น พื้นที่ว่างระหว่างแปลงปลูกต้นข้าวได้มีการเลี้ยงกบไปด้วย และมีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองร่วมกับไก่ไข่ เป็นต้น

5. การจัดการกองทุน โดยมีการจัดตั้งกรรมการบริหารอย่างชัดเจน และมีความโปร่งใสในการบริหารจัดการการเงินของสมาชิกภายในชุมชน

ด้านคุณธรรม

สำหรับด้านคุณธรรมนั้น เป็นการยากที่จะอธิบายโดยภาพประจักษ์แต่สิ่งที่สามารถแสดงให้เห็นถึงการจัดการที่โปร่งใสของคณะกรรมการกองทุนความไว้เนื้อเชื่อใจของสมาชิกภายในชุมชน รวมถึงการให้ความร่วมมือในการประกอบกิจกรรมสาธารณประโยชน์ภายในชุมชน นอกจากนั้นจากข้อมูลของผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านที่อธิบายว่า สถิติของอาชญากรรมของชุมชน และการลักขโมย มีจำนวนเพียง 1 ครั้ง ในรอบ 5 ปีที่ผ่านมา จากที่กล่าวมาทั้งหมดจึงแสดงให้เห็นถึงคุณธรรม จริยธรรมของชุมชน และสามารถเป็นตัวชี้วัดของการจัดการและการรักษาด้านคุณธรรมของชุมชนนี้ได้เป็นอย่างดี

บทสรุปและอภิปราย

จากการใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 องค์ประกอบคือ ความพอประมาณ การมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันภายในชุมชน กับ 2 เงื่อนไข ความรู้ และคุณธรรม ในการดำรงชีพ และการจัดการรูปแบบการผลิตภายในชุมชนบ้านน้ำบ่อ ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าชาวบ้านได้มีการดำเนินการประยุกต์แนวคิดดังกล่าวให้ออกมาเป็นรูปธรรมได้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการผลิตอาหารเพื่อบริโภค อนุรักษ์และ/หรือรักษาสีงแวดล้อม และระบบนิเวศภายในชุมชน รวมถึงการจัดการบริหารกองทุนอย่างโปร่งใสเป็นที่ยอมรับได้ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นการประสานงานกันของ

คนในชุมชน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาคประชาชน และหน่วยงานของภาครัฐ ที่ประสานความร่วมมือกันอย่างเหมาะสมกับสภาพวิถีความเป็นอยู่ของชุมชนนั้นๆ แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าประเด็นที่น่ากังวลเป็นอย่างยิ่งคือด้านความมั่นคงทางด้านอาหารโดยพื้นที่ดังกล่าวนี้มีการทำนาเป็นส่วนน้อย และครอบครัวยส่วนใหญ่ขึ้นซื้อข้าวบริโภค ซึ่งประเด็นดังกล่าวนี้เป็นจุดอ่อนในหัวสำหรับชุมชนบ้านน้ำบ่อ

ทั้งนี้กรณีศึกษาดังกล่าวเป็นตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียงทางเลือกของคนและกลุ่มคนจำนวนหนึ่งในการดำเนินชีวิตและดำเนินกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ เพื่อปรับตัวให้สามารถอยู่รอดในสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันได้อย่างมีความสุข ตามอัตภาพ นอกจากนั้นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ได้กับคนทุกวัยและทุกศาสนาได้ เนื่องจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น หลักความจริง และเป็นกรอบสามารถประยุกต์ใช้เพื่อดำรงชีพได้กับคนโดยแนวคิดหลักการ วิธีการ และขั้นตอนดังกล่าวได้รับความสนใจจากบุคคลในทุกวงการ และทุกระดับ โดยการวางรากฐานของชีวิตให้มั่นคง ทั้งในด้านความคิด แนวทางปฏิบัติ และการดำรงชีวิตที่ถูกต้องเหมาะสมเป็นอันดับแรก และต้องรู้จักคำว่า “พอ” ในการดำรงชีวิตประจำวัน รู้จักเอื้ออาทร ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อบุคคลรอบด้าน รู้จักใช้ความอดทน และการรอคอยเป็นที่ตั้ง เพื่อให้การทำงานกับคนในชุมชนและในสังคมประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย แล้วค่อยขยายผลออกไปสู่คนในครอบครัว เพื่อนบ้านในชุมชนและในสังคมเพื่อรวมกลุ่มประชาชนให้มีความเข้มแข็งเพื่อก่อให้เกิดพลังต่อรองและการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายขององค์กรประชาชนได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ในส่วน of ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้

ชุมชนอื่นๆต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2550). ข้อมูลจากคณะ
กรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
สืบค้นจาก <http://www.doae.go.th/report/SE/html/02.htm>.

คณะกรรมการการสร้างพระบรมธาตุเจดีย์ศรีธรรมมาโสกราช. (2552). เอกสาร จากพระราชเสาวนีย์สู่พระบรมธาตุเจดีย์ศรีธรรมมาโสกราช หนังสือที่ระลึกเนื่องในวโรกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จเป็นองค์ประธานบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ 31 กรกฎาคม 2552. นครศรีธรรมราช: ไทม์พรีนติ้ง.

ทรงชัย ดิยานนท์. (2541). *การศึกษาทัศนะของเกษตรกร
ในการสร้างควมมั่นคงทางรายได้ ตามแนวคิด
เศรษฐกิจพอเพียง (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท).
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.*

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2544). *มิติต่างวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง: ความหมายและความสำคัญ, ในมิติต่างวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง.* กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

บุญรอง สายน้อย. (2546). การดำเนินงานของศูนย์
พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก อำเภอเชียงดาว
จังหวัดเชียงใหม่ (การค้นคว้าแบบอิสระระดับ
ปริญญาโท). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

ภักทรพงษ์ เกริกสกุล. (2552). ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกร
ย้ายออกไปอาศัยอยู่ที่ทำกินนอกหมู่บ้าน
(วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก). มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น, ขอนแก่น.

ภูมิพลอดุลยเดช, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหา.
(2552). คำพ่อสอน: ประมวลพระบรมราโชวาท
และพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

- (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพระดาบส.
 รงค์ ประพันธ์พงศ์. (2553). *เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.
 เสรี พงศ์พิศ. (2547). *เศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย.
 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.
 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.
 อรสุดา เจริญรัต. (2543). *การเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย* (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
 อภิชัย พันธเสน สรวิชัย เปรมชื่น และ พิเชษฐ์ เกียรติเดชปัญญา. (2546). *การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
 movement, *National Economics and Social Development Board*. Retrieved from <http://www.doae.go.th/report/SE/html/02.htm>. [in Thai]
 Eawsriwong, N. (2001). *Culture dimension in sufficiency economy era: Meaning and importance*. Bangkok: Amarin Printing & Publishing Public Company Limited. [in Thai]
 H. M. King Bhumibol Aduladej. (2009). *Words of Father: A discourse by the King in sufficiency economy* (8th ed.). Bangkok: Phra Dabos Foundation. [in Thai]
 Kroeksakul, P. (2009). *Factors affecting outmigration of farmers for survival outside their villages* (Unpublished doctoral dissertation). Khon Kaen University, Khon Kaen. [in Thai]
 National Economics and Social Development Board. (2006). *What is sufficiency-economy?* (4th ed.). Bangkok: National Economics and Social Development Board, Sub-committee of Sufficiency Economy Movement. [in Thai]
 National Economics and Social Development Board. (2007). *Application of sufficiency economy principles*. Bangkok: National Economics and Social Development Board, Sub-committee of Sufficiency Economy Movement. [in Thai]
 Pantasen, A., Premchuen, S., & Kiatdetpanya, P. (2003). *Application of sufficiency economy philosophy to small and medium enterprise*. Bangkok: Thailand Research Fund. [in Thai]
 Phongphit, S. (2004). *Sufficiency economy to sustainable development*. Bangkok: Jareenwit Printing. [in Thai]
 Prapanpong, R. (2010). *Sufficiency economy and new theory* (2nd ed.). Bangkok: Satapornbook. [in Thai]

TRANSLATED THAI REFERENCES

- Charoenrath, O. (2000). *The formation and adaptation of sufficiency economy in the changing Thai context* (Unpublished doctoral dissertation). Srinakharinwirot University, Bangkok. [in Thai]
 Department of Agricultural Extension. (2007). *Data from the committee of sufficiency economy*

- Sainoi, B. (2003). *Implementation of Huay Luk Royal Development Center, Chiang Dao district, Chiang Mai province* (Unpublished master's independent study). Chiang Mai University, Chiang Mai. [in Thai]
- Si Thamma Sokarat Pagoda. (2009). *Document: The Royal Proclamation of Queen to Si Thamma Sokarat Pagoda in Remembrance for H.R.H. Princess Maha Chakri Sirindhorn to Honorably Establish the Building of Si Thamma Sokarat Pagoda on July 31, 2009*. Nakhon Si Thammarat: Time Printing. [in Thai]
- Tiyanon, S. (1998). *Attitudes of farmers in building the income security according to the concepts of sufficiency economy* (Unpublished master's thesis). Chiang Mai University, Chiang Mai. [in Thai]